EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 13.3.2020.
COM(2020) 99 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par to, kā īstenota Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/57/ES (2014. gada 16. aprīlis) par kriminālsodiem par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu (tirgus ļaunprātīgas izmantošanas direktīva)

1. IEVADS

1.1. Vispārīga informācija

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/57/ES par krimināl sodiem par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu (tirgus ļaunprātīgas izmantošanas direktīva) ("direktīva") [1] tika pieņemta 2014. gada 16. aprīlī. Dalībvalstīm līdz 2016. gada 3. jūlijam bija jāpieņem un jāpublicē nepieciešamie valsts pasākumi, lai izpildītu direktīvas prasības, un jāpiemēro minētie pasākumi no tā paša datuma ar nosacījumu, ka stājas spēkā Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 596/2014 (2014. gada 16. aprīlis) par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu (tirgus ļaunprātīgas izmantošanas regula) ("regula")[2].

Ar direktīvu un regulu modernizē un nostiprina tādus Savienības noteikumus par tirgus integritātes aizsardzību un ieguldītāju aizsardzību, kuri iepriekš bija paredzēti Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2003/6/EK par iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijām (tirgus ļaunprātīgu izmantošanu) [3] un Komisijas Direktīvās 2003/124/EK, 2003/125/EK un 2004/72/EK.

Direktīva papildina regulu, nodrošinot, ka visnopietnākie regulas pārkāpumi tiek atzīti par krimināli sodāmiem, un ieviešot minimālos noteikumus krimināl sodiem attiecībā uz iekšējās informācijas izmantošanu tirdzniecībā, iekšējās informācijas nelikumīgu izpaušanu un tirgus manipulāciju.

Direktīva tika pieņemta saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 83. panta 2. punktu, atbilstīgi kuram "*direktīvās var paredzēt noteikumu minimumu attiecībā uz noziedzīgu nodarījumu un sankciju definēšanu"*, ja *"dalībvalstu krimināltiesisko normatīvo aktu tuvināšana izrādās būtiska, lai nodrošinātu Savienības politikas efektīvu īstenošanu jomā, kurai tikuši piemēroti saskaņošanas pasākumi"*.

1.2. Direktīvas mērķis un galvenie elementi

Direktīva paredz minimālos noteikumus krimināl sodiem par iekšējās informācijas izmantošanu tirdzniecībā, iekšējās informācijas nelikumīgu izpaušanu un tirgus manipulāciju ("ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu saistīti noziedzīgi nodarījumi"). Tā nodrošina regulas efektīvu īstenošanu, paredzot dalībvalstīm prasību konstatēt noziedzīgus nodarījumus un piemērot sankcijas vismaz attiecībā uz nopietniem ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu saistītu noziedzīgu nodarījumu gadījumiem. Tādējādi tā veicina finanšu tirgu integritātes nodrošināšanu un uzlabo ieguldītāju aizsardzību un uzticēšanos šiem tirgiem.

Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 21. un 22. protokolu Dānija un Apvienotā Karaliste nepiedalījās šīs direktīvas pieņemšanā, tādējādi Dānijai un Apvienotajai Karalistei šī

[1] OV L 173, 12.6.2014., 179. lpp.
[2] OV L 173, 12.6.2014., 1. lpp.
[3] OV L 96, 12.4.2003., 16. lpp.

direktīva nav saistoša un nav jāpiemēro. Turpretim Īrija izmantoja savas tiesības piedalīties direktīvas pieņemšanā un piemērošanā.

Direktīvas galvenie elementi ir dalībvalstu pienākumi:

- atzīt par krimināli sodāmiem vismaz nopietnus ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu saistītu noziedzīgu nodarījumu gadījumus (3.–5. pants[4]);
- atzīt par krimināli sodāmu kūdīšanu, atbalstīšanu un līdzdalību ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu saistītos noziedzīgos nodarījumos un mēģinājumu veikt kādu no šādiem noziedzīgiem nodarījumiem (6. pants);
- paredzēt minimālos noteikumus par fiziskām personām piemērojamiem krimināLsodiem, jo īpaši maksimālo sodu — brīvības atņemšanu uz vismaz četriem gadiem — par iekšējās informācijas izmantošanu tirdzniecībā un tirgus manipulācijām un maksimālo sodu — brīvības atņemšanu uz vismaz diviem gadiem — par iekšējās informācijas nelikumīgu izpaušanu (7. pants);
- paredzēt juridisko personu atbildību un sankcijas juridiskām personām par noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu (8. un 9. pants);
- noteikt savu jurisdikciju attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu (10. pants); kā arī
- pieprasīt, lai personas, kas atbildīgas par tiesu un tiesībaizsardzības darbinieku apmācību, nodrošinātu atbilstošu apmācību saistībā ar direktīvu (11. pants).

1.3. Ziņojuma darbības joma; metodika; procedūra

Šajā ziņojumā tiek izvērtēta direktīvas īstenošana saskaņā ar tās 12. pantu, kurā noteikts, ka Komisija ziņo Eiropas Parlamentam un Padomei par direktīvas darbību (šā ziņojuma 2. un 3. iedaļa) un, ja nepieciešams, par vajadzību to grozīt (šā ziņojuma 4. iedaļa).

Šajā ziņojumā iekļautā apraksta un analīzes pamatā galvenokārt ir informācija, ko dalībvalstis Komisijai sniedza paziņojumos par valsts pasākumiem direktīvas transponēšanai. Ziņojums pievēršas pasākumiem, kurus dalībvalstis veikušas, lai transponētu direktīvu valsts tiesību aktos. Tajā izvērtēts, vai dalībvalstis ir īstenojušas direktīvu noteiktajā termiņā un vai ar valstu tiesību aktiem tiek sasniegti direktīvas mērķi un izpildītas tās prasības.

Šā ziņojuma sagatavošanas laikā visas iesaistītās dalībvalstis bija ziņojušas par direktīvas pilnīgu transponēšanu[5]. Komisija sāka izvērtēt valstu pasākumu atbilstību direktīvai, tiklīdz dalībvalstis par tiem bija paziņojušas. Rezultātā 14 gadījumos tika uzsāktas pārkāpuma procedūras saistībā ar neatbilstību. Neoficiālās saziņas laikā ar dalībvalstīm bija iespējams atrisināt daudzas transponēšanas problēmas, sadarbojoties ar attiecīgajām dalībvalstīm, un saistītās pārkāpuma procedūras par neatbilstību tika slēgtas piecos gadījumos. Minētās

[4] Visi panti bez papildu norādes uz dokumentu attiecas uz direktīvu.

[5] Pēc transponēšanas termiņa beigām 2016. gada 3. jūlijā 18 dalībvalstis vēl nebija paziņojušas Eiropas Komisijai par transponēšanas pasākumiem vai bija daļēji paziņojušas par transponēšanu. Komisija nosūtīja šīm dalībvalstīm oficiāla paziņojuma vēstules par neziņošanu vai daļēju ziņošanu, kā arī papildu argumentētu atzinumu vienai dalībvalstij. Visas šīs pārkāpuma procedūras pa to laiku ir slēgtas.

problēmas nav ietvertas šajā ziņojumā. Pārkāpuma procedūras turpinās deviņos gadījumos. Sešos no tiem tika izdota oficiāla paziņojuma vēstule.

2. VISPĀRĪGS NOVĒRTĒJUMS

Komisijas galvenais mērķis ir nodrošināt, ka visas dalībvalstis izmanto pietiekami efektīvus, samērīgus un atturošus krimināltiesiskos pasākumus, lai aizsargātu finanšu tirgu integritāti pret ļaunprātīgu izmantošanu.

Sīki izstrādāts paziņoto transponēšanas pasākumu novērtējums apstiprināja, ka vairums dalībvalstu ir transponējušas direktīvu pilnībā un pareizi visos aspektos. Turklāt var apgalvot, ka konstatētās neatbilstības bieži vien attiecas uz samērā nebūtiskām problēmām. Piemēram, netika konstatētas transponēšanas problēmas attiecībā uz noteikumiem par kūdīšanu, atbalstīšanu, līdzdalību un mēģinājumu (6. pants), sankcijām juridiskām personām (9. pants), jurisdikciju (10. pants) un apmācību (11. pants). Bažas saistībā ar fiziskām personām piemērojamo krimināls odu (7. pants) un juridisko personu atbildības (8. pants) transponēšanu radās tikai divās dalībvalstīs. Lielākā daļa dalībvalstu ir pareizi transponējušas krimināl atbildības noteikšanu par noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu, t. i., iekšējās informācijas izmantošanu tirdzniecībā (3. pants), iekšējās informācijas nelikumīgu izpaušanu (4. pants) un tirgus manipulāciju (5. pants).

Tomēr transponēšanas pārbaužu laikā tika konstatētas šādas transponēšanas problēmas:

- vairākās dalībvalstīs nav veikta pareiza un aptveroša 1. panta (“Priekšmets un darbības joma”) transponēšana;
- vienā dalībvalstī nebija vai bija nepilnīgi transponētas definīcijas (2. pants);
- par iekšējās informācijas izmantošanu tirdzniecībā un ieteikšanu citai personai iesaistīties iekšējās informācijas izmantošanā tirdzniecībā (3. pants) nav pilnībā paredzēta krimināl atbildība trīs dalībvalstīs;
- viena dalībvalsts nav pilnībā noteikusi krimināl atbildību par iekšējās informācijas nelikumīgu izpaušanu (4. pants);
- bieži vien nebija pilnībā transponēts 5. pants (“Tirgus manipulācija”), jo daži no tā elementiem nebija ietverti valsts tiesību aktos. Attiecībā uz 1. panta 4. punktu, ar kuru paplašina 5. panta darbības jomu, vairākas dalībvalstis neietvēra visus nepieciešamos elementus.

Ņemot vērā, ka iepriekš norādītās atbilstības problēmas, kuras ir sīki analizētas 3. iedaļā, joprojām nav atrisinātas, Komisija ir veikusi visus attiecīgos pasākumus, tajā skaitā pārkāpuma procedūru uzsākšanu saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 258. pantu, lai panāktu atbilstību direktīvai visā Eiropas Savienībā.

3. ATSEVIŠĶI NOVĒRTĒJUMA PUNKTI

3.1. Priekšmets un darbības joma (1. pants)

Direktīvas 1. pantā ir noteikts tās priekšmets un darbības joma. Šajā saistībā tajā ir ne tikai norādīti finanšu instrumenti, uz kuriem attiecas direktīva (atļautā piemērošanas joma, 2. punkts), bet arī ir noteikti gadījumi, kuros direktīvu nepiemēro (3. punkts). Ar 1. panta 4. punktu paplašina 5. panta ("Tirgus manipulācija") darbības jomu attiecībā uz dažiem tūlītējiem preču darījumu līgumiem, dažiem finanšu instrumentu veidiem, kas ir saistīti ar tūlītējiem preču darījumu līgumiem, un rīcību attiecībā uz etalonindeksiem. Panta 5. punktā ir precizēts, ka direktīvu piemēro visiem darījumiem, rīkojumiem vai rīcībām saistībā ar jebkuru finanšu instrumentu, kā minēts 2. un 4. punktā, neatkarīgi no tā, vai šāds darījums, rīkojums vai rīcība notiek tirdzniecības vietā.

Vairums dalībvalstu ir transponējušas 1. pantu pilnībā un atbilstoši direktīvai. Pārējās dalībvalstīs tika noteiktas šādas problēmas, kuras joprojām nav atrisinātas:

- direktīvas 1. panta 2. punkts par direktīvas piemērošanu dažādiem finanšu instrumentu veidiem nebija pilnībā transponēts divās dalībvalstīs, jo tiesību akti attiecas tikai uz tirdzniecību dažās daudzpusējās tirdzniecības sistēmās (DTS) (b) apakšpunkts) un organizētās tirdzniecības sistēmās (OTS) (c) apakšpunkts) un/vai neietver visus finanšu instrumentus;
- direktīvas 1. panta 3. punkts, kurā definēti gadījumi, uz kuriem neattiecas direktīvas darbības joma (piemēram, atbrīvojums tirdzniecībai ar pašu akcijām, vērtspapīriem un monetārajai politikai), nebija transponēts vienā dalībvalstī, jo atšķirībā no pārējiem atbrīvojumiem nav minēta tirdzniecība ar vērtspapīriem vai saistītajiem instrumentiem stabilizēšanas mērķiem (b) apakšpunkts);
- direktīvas 1. panta 4. punkta a) apakšpunkts, ar kuru paplašina 5. panta darbības jomu attiecībā uz dažiem tūlītējiem preču darījumu līgumiem, nebija pilnībā transponēts divās dalībvalstīs, jo valsts transponēšanas noteikumus nepiemēro citai "rīcībai", kurai ir šāda ietekme. Vienā dalībvalstī šī tiesību norma vispār nav transponēta;
- divas dalībvalstis nepilnīgi transponēja 1. panta 4. punkta b) apakšpunktu gadījumos, kad valsts transponēšanas pasākumā ir minēts "darījums" un "tirdzniecības rīkojums", bet nav minēta cita "rīcība" vai "piedāvājums";
- četras dalībvalstis netransponēja (pilnībā) 1. panta 4. punkta c) apakšpunktu, kurā ir paredzēts, ka 5. pantu piemēro arī rīcībai attiecībā uz etalonindeksiem.

3.2. Definīcijas (2. pants)

Direktīvas 2. pantā ir definēti 14 tehniskie termini, kuri ir būtiski direktīvas piemērošanā. Visas dalībvalstis, izņemot vienu, ir pareizi transponējušas šo terminu definīcijas.

Viena dalībvalsts joprojām nav transponējusi termina "etalonindekss" definīciju (6. punkts).

3.3. Noziedzīgi nodarījumi

Ar 3., 4. un 5. pantu dalībvalstīm ir paredzēta prasība nodrošināt, ka tiek noteikta krimināalatbildība par tādu trīs noziedzīgu nodarījumu veidiem, kuri saistīti ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu, vismaz nopietnos gadījumos un ja tie izdarīti ar nodomu:

- iekšējās informācijas izmantošanu tirdzniecībā un ieteikšanu citai personai vai citas personas pamudināšanu iesaistīties iekšējās informācijas izmantošanā tirdzniecībā (3. pants);
- iekšējās informācijas nelikumīgu izpaušanu (4. pants) un
- tirgus manipulāciju (5. pants).

3.3.1. Horizontālie jautājumi

Tā kā direktīvā paredzēts noteikumu minimums, dalībvalstis var brīvi pieņemt vai saglabāt stingrākas krimināltiesību normas attiecībā uz tirgus ļaunprātīgu izmantošanu.

Piemēram, dalībvalstis var noteikt krimināalatbildību par tirgus ļaunprātīgas izmantošanas gadījumiem, kuri nav uzskatāmi par **"nopietniem"**. Vairums dalībvalstu ir izmantojušas šo iespēju attiecībā uz nelikumīgu izpaušanu. Attiecībā uz pārējiem diviem noziedzīgajiem nodarījumiem to izmantoja tikai dalībvalstu mazākums. Tomēr pat tās dalībvalstis, kuru noteiktās prasības pārsniedz minimālās prasības, to veica bez atsauces uz nepilnīgajiem kritēriju uzskaitījumiem 11. un 12. apsvērumā. Tas ir analizēts sīkāk 4.1. iedaļā. Turklāt iespēja dalībvalstīm noteikt krimināalatbildību tikai par nopietniem gadījumiem dažreiz tika izmantota, lai pamatotu noziedzīga nodarījuma sastāva samazināšanu. Piemēram, nebija transponēta 5. panta 2. punkta a) apakšpunktā paredzētā alternatīva attiecībā uz tirgus manipulāciju ar "jebkuras citas rīcības" starpniecību, tādējādi radot nepilnības krimināalatbildības noteikšanā par attiecīgo noziedzīgo nodarījumu.

Direktīvā nav paredzēta prasība dalībvalstīm noteikt krimināalatbildību par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu **nolaidības dēļ**, tomēr 21. apsvērumā ir skaidri paredzēts, ka tirgus manipulācija, kas izdarīta aiz noziedzīgas pašpaļāvības vai aiz nopietnas noziedzīgas nevērības, ir atzīstama par noziedzīgu nodarījumu. Dažas dalībvalstis ir izmantojušas šo iespēju un noteikušas krimināalatbildību par nolaidīgu rīcību, piemēram, ja personai būtu jāzina, ka attiecīgā informācija ir iekšēja informācija. Tas ir analizēts sīkāk 4.3. iedaļā.

Dažas dalībvalstis iekļāva noziedzīga nodarījuma definīcijā elementus, kuri nav paredzēti direktīvā, jo īpaši attiecībā uz nodoma elementu (*mens rea*). Piemēram, saskaņā ar valsts tiesību aktiem bija nepieciešams **konkrēts nodoms** iegūt nelikumīgu priekšrocību vai radīt nelikumīgu trūkumu. Komisija uzskatīja, ka tas ir pieļaujams kā lietas "nopietnības" kritērijs.

3.3.2. Iekšējās informācijas izmantošana tirdzniecībā

Direktīvas 3. panta 1. punktā ir noteikts, ka dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka iekšējās informācijas izmantošanu tirdzniecībā, ieteikšanu citai personai vai citas personas pamudināšanu iesaistīties iekšējās informācijas izmantošanā tirdzniecībā uzskata par noziedzīgu nodarījumu (1. punkts). Saskaņā ar direktīvu iekšējās informācijas

izmantošana tirdzniecībā notiek, ja personas rīcībā ir iekšējā informācija un tā šo informāciju izmanto, savā vārdā vai trešās personas vārdā tieši vai netieši iegādājoties vai atsavinot finanšu instrumentus, uz kuriem attiecas šī informācija (2. punkts).

Panta 3. punkta pirmajā daļā ir minētas personas, uz kurām attiecas pants. Turklāt otrajā daļā ir noteikts, ka pantu piemēro arī jebkurai personai, kura iekšējo informāciju ir ieguvusi citos, nevis pirmajā daļā minētajos apstākļos, ja šī persona zina, ka tā ir iekšējā informācija. Divas dalībvalstis nav transponējušas šo pēdējo pienākumu ("citi apstākļi").

Noziedzīgi nodarījumi saistībā ar ieteikšanu citai personai vai citas personas pamudināšanu iesaistīties iekšējās informācijas izmantošanā tirdzniecībā ir sīkāk noteikti 3. panta 6. punktā. Viena dalībvalsts nav pilnībā transponējusi šo noziedzīgo nodarījumu, jo par to nav paredzēta krimināltatbildība, ja otra persona neievēro ieteikumu.

3.3.3. Iekšējās informācijas nelikumīga izpaušana

Saskaņā ar 4. panta 1. punktu iekšējās informācijas nelikumīgu izpaušanu, kā minēts 2.–5. punktā, uzskata par noziedzīgu nodarījumu.

Šā ziņojuma sagatavošanas laikā tikai viena dalībvalsts vēl nebija pilnībā saskaņojusi savus tiesību aktus atbilstoši šim pantam, jo tā nebija noteikusi krimināltatbildību par ieteikumu vai pamudinājumu tālāku izpaušanu saskaņā ar 4. panta 4. punktu.

3.3.4. Tirgus manipulācija

Direktīvas 5. pantā dalībvalstīm ir paredzēts pienākums noteikt krimināltatbildību par tirgus manipulāciju atbilstoši minētajam pantam. Būtībā noziedzīgs nodarījums ir iesaistīšanās darījumā, tirdzniecības rīkojuma iesniegšana, informācijas izplatīšana vai jebkura cita rīcība, ar kuru sniedz nepareizas vai maldinošas norādes tirgiem vai nodrošina finanšu instrumenta cenas noteikšanu neatbilstošā līmenī.

Saistībā ar šo pantu radās visvairāk transponēšanas problēmu. Kopumā septiņās dažādās dalībvalstīs tika konstatētas vairāk nekā 20 problēmas.

Visām minētajām septiņām dalībvalstīm bija problēmas ar 2. punkta a) apakšpunkta transponēšanu, kurā ir noteikts, ka tirgus manipulācija ir "iesaistīšanās darījumā, tirdzniecības rīkojuma iesniegšana vai jebkura cita rīcība, ar kuru i) sniedz nepareizas vai maldinošas norādes par finanšu instrumenta vai saistīta tūlītēja preču darījuma līguma piedāvājumu, pieprasījumu vai cenu; (..)" [izcēlums pievienots].

Visos gadījumos attiecīgās dalībvalstis noziedzīgā nodarījumā definīcijā nenorādīja "jebkuru citu rīcību". Turklāt trīs dalībvalstis nenorādīja "tūlītējus preču darījuma līgumus". Viena dalībvalsts vispār nebija iekļāvusi šo apakšpunktu.

Līdzīgi saistībā ar 2. punkta b) apakšpunktu (maldinoša rīcība, kas ietekmē cenu finanšu instrumentiem vai saistītam tūlītējam preču darījuma līgumam) un c) apakšpunktu (tādas informācijas izplatīšana, izmantojot plašsaziņas līdzekļus, kas sniedz nepareizas vai maldinošas norādes, lai iegūtu priekšrocību) attiecīgi četras un trīs dalībvalstis nebija norādījušas visus rīcības veidus un/vai tūlītējus preču darījuma līgumus.

Visbeidzot, četras dalībvalstis nebija transponējušas visus 2. punkta d) apakšpunkta elementus (tirgus manipulācija attiecībā uz etalonindeksa aprēķināšanu) — minētais apakšpunkts nebija transponēts vispār vai nebija iekļauta "jebkura cita rīcība", ar kuru manipulē ar etalonindeksa aprēķināšanu.

3.4. Kūdīšana, atbalstīšana, līdzdalība un mēģinājums (6. pants)

Direktīvas 6. panta 1. punktā dalībvalstīm ir paredzēts pienākums noteikt krimināltbildību par kūdīšanu, atbalstīšanu un līdzdalību saistībā ar minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kuri minēti direktīvas 3. pantā (izņemot ieteikšanu citai personai vai citas personas pamudināšanu iesaistīties iekšējās informācijas izmantošanā tirdzniecībā), 4. un 5. pantā.

Saskaņā ar 6. panta 2. punktu par mēģinājumu arī soda kā par noziedzīgu nodarījumu, bet tikai attiecībā uz 3. pantu (tajā skaitā ieteikšanu citai personai vai citas personas pamudināšanu iesaistīties iekšējās informācijas izmantošanā tirdzniecībā) un 5. pantu, nevis attiecībā uz iekšējās informācijas nelikumīgu izpaušanu (4. pants).

Visas dalībvalstis atbilst šīm prasībām, kuras parasti ir noteiktas to krimināltkodeksa vispārīgajā daļā.

3.5. Fiziskām personām piemērojamie kriminālsodi (7. pants)

Direktīvas 7. panta 1. punktā dalībvalstīm ir paredzēts pienākums nodrošināt, ka par 3.–6. pantā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem ir paredzēti iedarbīgi, samērīgi un atturoši kriminālsodi.

Saskaņā ar 7. panta 2. punktu par iekšējās informācijas izmantošanu tirdzniecībā un tirgus manipulāciju maksimālais sods ir brīvības atņemšana uz vismaz četriem gadiem. Saskaņā ar 7. panta 3. punktu par nelikumīgu izpaušanu maksimālais sods ir brīvības atņemšana uz vismaz diviem gadiem.

Atbilstību 7. panta 1. punktam noteica, pamatojoties uz šādiem aspektiem:

i. sankciju līmenis par līdzīgiem noziedzīgiem nodarījumiem;
ii. tie citu veidu nodarījumi attiecīgajā valsts tiesību aktā, kas paredz tādu pašu sankciju līmeni.

Visas dalībvalstis ir paredzējušas brīvības atņemšanu par noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu. Lielākais maksimālā brīvības atņemšanas soda ilgums bija 10 gadi. Tika konstatēts, ka viena dalībvalsts pārkāpj 7. panta 2. punktā paredzēto pienākumu, jo īsākais maksimālais sods par iekšējās informācijas izmantošanu tirdzniecībā un tirgus manipulāciju bija mazāks par četriem gadiem. Cita dalībvalsts piemēroja atšķirīgus sodus attiecībā uz 3. panta 3. punkta d) apakšpunktu un 3. panta 3. punkta a), b) un c) apakšpunktu.

3.6. Juridiskās personas (8. un 9. pants)

3.6.1. Juridisko personu atbildība (8. pants)

Saskaņā ar 8. panta 1. punktu dalībvalstis nodrošina, ka juridiskas personas var saukt pie atbildības par noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu, ko to labā izdarījušas personas, kurām šajā juridiskajā personā uzticēti noteikti pienākumi, proti:

a) pilnvaras pārstāvēt juridisko personu;
b) pilnvaras pieņemt lēmumus juridiskās personas vārdā vai
c) pilnvaras īstenot kontroli juridiskās personas iekšienē.

Direktīvas 8. panta transponēšana atšķiras direktīvā noteikto ierobežojumu ietvaros, taču visās dalībvalstīs ir ieviestas shēmas, kas nodrošina, ka juridiskas personas var saukt pie atbildības par noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu. Saskaņā ar 18. apsvērumu var piemērot krimināltatbildību vai cita veida atbildību.

Dažas dalībvalstis savās tiesību sistēmās neparedz krimināltatbildību juridiskām personām, bet tā vietā ir noteikušas administratīvas un civiltiesiskas sankcijas. Tomēr vairums dalībvalstu ir paredzējušas krimināltatbildību juridiskām personām.

Ar 8. panta 2. punktu paplašina juridisko personu atbildību attiecībā uz gadījumiem, kuros ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu saistīti noziedzīgi nodarījumi varēja notikt kādas no attiecīgajām personām īstenotas kontroles vai uzraudzības trūkuma dēļ. Divas dalībvalstis vēl nav pareizi transponējušas šo tiesību normu.

Saskaņā ar 8. panta 3. punktu juridiskas personas krimināltatbildība neizslēdz fizisku personu krimināltatbildību par noziedzīgu nodarījumu saistībā ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu. Tas attiecas uz visām dalībvalstīm.

3.6.2. Sankcijas juridiskām personām (9. pants)

Saskaņā ar 9. pantu dalībvalstis juridiskām personām piemēro iedarbīgas, samērīgas un atturošas sankcijas, kas ietver naudas sodu kā krimināltsodu vai naudas sodu, kas nav krimināltsods. Dalībvalstis var arī paredzēt citas ar naudu nesaistītas sankcijas. Panta a)–e) punktā ir norādīts šādu iespējamo papildu sankciju nepilnīgs uzskaitījums.

Tad, kad naudas soda līmenis nebija saistīts ar labumu, kas gūts no noziedzīga nodarījuma, vai juridiskās personas apgrozījumu (kā vairumā dalībvalstu), un tad, kad naudas soda līmeni uzskatīja par zemu, ņēma vērā neobligātās sankcijas. Ja attiecīgajos valsts tiesību aktos bija iekļautas papildu kumulatīvās sankcijas (*piemēram*, tiesību saņemt valsts pabalstu liegšana, likvidēšana ar tiesas lēmumu utt.), kas nav naudas sodi, dalībvalsts sankciju sistēmu principā uzskatīja par atbilstošu direktīvas prasībām.

Izmantojot šos kritērijus, tika konstatēts, ka visas dalībvalstis ir apmierinoši transponējušas 9. pantu, lai gan dažreiz pieejamie naudas sodi bija samērā mazi. Visas dalībvalstis juridiskām personām arī ir noteikušas sankcijas, kas nav naudas sodi. No direktīvā paredzētajām iespējām visizplatītākā ir aizliegums veikt komercdarbību uz laiku vai pastāvīgi un likvidēšana ar tiesas lēmumu.

3.7. Jurisdikcija (10. pants)

Saskaņā ar 10. panta 1. punktu dalībvalstis nosaka savu jurisdikciju attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu atbilstoši:

a) teritorialitātes principam (noziedzīgs nodarījums ir pilnībā vai daļēji izdarīts attiecīgās dalībvalsts teritorijā) un
b) apsūdzētā valstspiederības principam (likumpārkāpējs ir šīs dalībvalsts valstspiederīgais).

Visas dalībvalstis ir noteikušas teritorialitātes principu, kā paredzēts 10. panta 1. punkta a) apakšpunktā, skaidri norādot, ka to teritorijā izdarītie noziedzīgie nodarījumi ir to jurisdikcijā. Vairumā dalībvalstu tiesību akti satur arī nepārprotamus noteikumus, kas paplašina jurisdikciju uz noziedzīgiem nodarījumiem, kas "daļēji" izdarīti šo valstu teritorijā. Citās dalībvalstīs, kur nav nodalījuma starp "pilnīgi" un "daļēji", par piemērojamiem var uzskatīt abus variantus. Vienā dalībvalstī tas izriet no judikatūras.

Tāpat visas dalībvalstis ir pareizi transponējušas 10. panta 1. punkta b) apakšpunktā paredzēto apsūdzētā valstspiederības principu kā pamatu jurisdikcijas noteikšanai. Kopumā dalībvalstis prasa, lai likumpārkāpējs būtu to valstspiederīgais noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī.

Daudzas dalībvalstis ir izmantojušas direktīvā paredzētās iespējas paplašināt jurisdikciju. Piecas dalībvalstis izvēlējās paplašināt jurisdikciju attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem, kuri izdarīti pret tās valstspiederīgo (cietušā valstspiederības princips). Četrpadsmit dalībvalstis izvēlējās izmantot 10. panta 2. punkta a) apakšpunktā paredzēto iespēju saistībā ar jurisdikciju attiecībā uz pastāvīgiem iedzīvotājiem, sešas dalībvalstis piemēroja 10. panta 2. punkta b) apakšpunktā paredzēto iespēju saistībā ar jurisdikciju attiecībā uz gadījumiem, ja noziedzīgs nodarījums ir izdarīts tādas juridiskas personas labā, kas veic uzņēmējdarbību tās teritorijā, un četrpadsmit dalībvalstis nav paredzējušas prasību par abpusēju sodāmību tādu noziedzīgu nodarījumu gadījumā, kurus izdarījuši to valstspiederīgie ārvalstīs.

4. VAJADZĪBA GROZĪT DIREKTĪVU

Saskaņā ar 12. pantu Komisijai ne tikai jānovērtē direktīvas transponēšana, bet arī, ja nepieciešams, vajadzība to grozīt, tajā skaitā attiecībā uz nopietnu gadījumu interpretāciju, sankciju līmeni un direktīvā minētajiem izvēles elementiem (skatīt 5. iedaļu).

4.1. Nopietnu gadījumu interpretācija

Direktīvā ir ietverti neizsmeļoši norādījumi par to, kādi gadījumi būtu uzskatāmi par "nopietniem". Šos kritērijus var izmantot atsevišķos gadījumos, lai noteiktu, vai konkrētais gadījums ir "nopietns". Saskaņā ar 11. apsvērumu iekšējās informācijas izmantošana tirdzniecībā un iekšējās informācijas nelikumīga izpaušana būtu jāuzskata par nopietnu tādos gadījumos, kad ietekme uz tirgus integritāti, faktiskā vai iespējamā iegūtā peļņa vai novērstie zaudējumi, tirgum radītais kaitējums vai tirgoto finanšu instrumentu kopējā vērtība ir liela.

Citi apstākļi, ko var ņemt vērā, ir līdzdalība noziedzīgā organizācijā vai atkārtota noziedzīga nodarījuma izdarīšana.

Līdzīgi tirgus manipulācija būtu jāuzskata par nopietnu tādos gadījumos, kad cita starpā finanšu instrumenta vai tūlītēja preču darījuma līguma vērtības maiņas apjoms vai sākotnēji izmantoto līdzekļu summa ir lieli vai ja manipulāciju veic persona, kas ir nodarbināta vai strādā finanšu nozarē vai uzraudzības vai regulatīvā iestādē (12. apsvērums).

Dalībvalstis ir vadījušās pēc šiem apsvērumiem. Tomēr vairumā gadījumu tās ir ņēmušas vērā tikai vienu vai dažus minētos kritērijus, piemēram, tirgoto finanšu instrumentu vērtību. Neoficiālās saziņas laikā dalībvalstis uzsvēra apsvērumu nesaistošo raksturu. Daudzas dalībvalstis ir izvēlējušās abstrakti ierobežot tikai noziedzīga nodarījuma definīciju vai sankcijas nopietnos gadījumos.

4.2. Sankciju līmenis

Attiecībā uz sankciju līmeni tika konstatētas tikai dažas atbilstības problēmas. Tikai vienā dalībvalstī īsākais maksimālais sods par iekšējās informācijas izmantošanu tirdzniecībā un tirgus manipulāciju bija mazāks par četriem gadiem. Bieži vien brīvības atņemšanas maksimālais ilgums bija lielāks par attiecīgi direktīvā paredzētajiem četriem un diviem gadiem.

4.3. Izvēles elementi

Izņemot jurisdikcijas jomu (skatīt 3.7. iedaļu), direktīvas izvēles elementus ir īstenojušas salīdzinoši maz dalībvalstu. Lai gan 21. apsvērumā ir skaidri noteikts, ka dalībvalstis var paredzēt, ka tirgus manipulācija, kas izdarīta aiz noziedzīgas pašpaļāvības vai aiz nopietnas noziedzīgas nevērības, ir atzīstama par noziedzīgu nodarījumu, šķiet, ka daudzām dalībvalstīm ir šaubas, vai konkrētos noziedzīgos nodarījumus var izdarīt bez nodoma. Tomēr vienā dalībvalstī ir paredzēts sods par nolaidīgu rīcību, ja personai būtu jāzina, ka attiecīgā informācija ir iekšēja informācija, vai būtu jāzina, ka rīcība ir balstīta uz iekšējo informāciju; vienā dalībvalstī par noziedzīgu nodarījumu uzskatāma tikai tīši veikta darbība, savukārt nolaidīga rīcība ir uzskatāma par administratīvu pārkāpumu, un vienā dalībvalstī attiecībā uz parastiem noziedzīgiem nodarījumiem arī ir paredzēta krimināltiesību rupjas nolaidības gadījumā. Trīs dalībvalstīs par nolaidīgu rīcību parasti ir noteikta krimināltiesību.

Dažos citos gadījumos dalībvalstu noteiktās prasības arī pārsniedz direktīvā paredzētās minimālās prasības. Tās galvenokārt attiecas uz noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar tirgus manipulāciju, fiziskām personām piemērojamām sankcijām un krimināltiesību noteikšanu par noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu neatkarīgi no tā, vai tie ir nopietni. Tikai divu dalībvalstu noteiktās prasības nevienā jomā nepārsniedz direktīvā paredzētās prasības (“pārmērīga reglamentēšana”).

5. SECINĀJUMI

Direktīva tika ieviesta, lai nostiprinātu finanšu tirgu integritāti un uzlabotu ieguldītāju aizsardzību un uzticēšanos šiem tirgiem. Kopumā direktīva nodrošina pievienoto vērtību, atbalstot šos mērķus ar krimināltiesību palīdzību un nodrošinot regulas efektīvu īstenošanu vismaz attiecībā uz nopietniem ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu saistītu noziedzīgu nodarījumu gadījumiem.

Izņemot 5. pantu ("Tirgus manipulācija"), lielākā daļa dalībvalstu ir pareizi transponējušas direktīvas noteikumus par krimināltiesību noteikšanu attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu, par kriminālsodiem un par juridisku personu atbildību. Dažu pantu gadījumā, piemēram, attiecībā uz tiesību normām par jurisdikciju, netika konstatēta neviena transponēšanas problēma. Attiecībā uz tirgus manipulāciju parasti valsts tiesību aktos nebija iekļauts manipulācijas elements ar "jebkuras citas rīcības" starpniecību un/vai "saistībā ar tūlītējiem preču darījumu līgumiem".

Novērtējums liecina, ka direktīvas piemērošanu varētu uzlabot: lielākā daļa dalībvalstu transponēja vairumu direktīvas noteikumu, tomēr kopumā 11 dalībvalstīm bija transponēšanas problēmas ar vienu vai vairākiem noteikumiem, kā minēts iepriekšējās iedaļās.

Komisija turpinās izvērtēt, kā dalībvalstis nodrošina atbilstību direktīvai, un veiks visus attiecīgos pasākumus, lai nodrošinātu atbilstību tās noteikumiem visā Eiropas Savienībā.